СТОПАНСКА АКАДЕМИЯ „Д. А. ЦЕНОВ“ – СВИЩОВ
Факултет „Производствен и търговски бизнес“
Катедра „Аграрна икономика“

МЕЖДУНАРОДНА
НАУЧНО-ПРАКТИЧЕСКА
КОНФЕРЕНЦИЯ

СЪСТОЯНИЕ И ПРОБЛЕМИ ПРИ УПРАВЛЕНИЕТО И РАЗВИТИЕТО НА СЕЛСКОТО СТОПАНСТВО

Свищов, 4 октомври 2019 г.

Сборник с доклади

Конференцията е посветена на 35 години от създаването на катедра „Аграрна икономика“ и е част от научните форуми, отбелязващи 83 годишнината на Стопанска академия „Д. А. Ценов” – Свищов

Академично издателство „Ценов“
Свищов
2019

ОРГАНИЗАЦИОНЕН КОМИТЕТ

Почетен председател:
Доц. д-р Иван Марчевски – Ректор на Стопанска академия „Д. А. Ценов“ - Свищов
Председател:
Доц. д-р Марина Николова – Ръководител катедра „Аграрна икономика“
Членове:
Доц. д-р Маруся Линкова
Доц. д-р Виолета Блажева
Доц. д-р Наталия Неделчева
Гл. ас. д-р Радка Ненова
Гл. ас. д-р Цветелина Кабакчиева
Гл. ас. д-р Илияна Кръстева
Ас. д-р Пламен Петров
Докторант Боряна Георгиева

МЕЖДУНАРОДЕН РЕДАКЦИОНЕН СЪВЕТ

Председател:
Проф. д-р ик. н. Сергей Горлов (Русия)
Членове:
Проф. д-р ик. н. Сергей Охрименко (Молдова)
Проф. д-р ик. н. Антонина Ряховская (Русия)
Проф. д-р Маджди Осман (Египет)
Проф. д-р Нидал Шабан (Ирак)
Проф. д-р Dragan Petrovic (Сърбия)
Проф. д-р Sonja Jovanovic (Сърбия)
Доц. д-р Йоана Панагорец (Румъния)
Доц. д-р Марина Николова (България)
Доц. д-р Маруся Линкова (България)
Доц. д-р Bahodirjon Nosirov (Узбекистан)
Доц. д-р Ziyoydin Israilov (Узбекистан)

Научен секретар:
Доц. д-р Маруся Линкова
Технически секретар – Мария Чонова

Публикуваните материали са рецензирани. Авторите носят отговорност за съдържанието на материалите, изразените мнения, използваните данни, цитираните източници и езиковото оформление на текстовете.

ISBN 978-954-23-1762-3

СЪДЪРЖАНИЕ

Доц. д-р Марина Николова, Доц. д-р Маруся Линкова
ТРИДЕСЕТ И ПЕТ ГОДИНИ КАТЕДРА
“АГРАРНА ИКОНОМИКА”.....7

Организация и управление на инвестициите и иновациите в агросектора

Профессор, доктор экономических наук Ряховская Антонина Николаевна
СЕЛЬСКОЕ ХОЗЯЙСТВО РОССИИ: ВОЗМОЖНОСТИ
ДЛЯ ОПЕРЕЖАЮЩЕГО РАЗВИТИЯ.....25

Doctor of Science, Professor Sergei Mihajlovic Gorlov, Gorshenin Alexander Yuryevich, Assistant professor, Syromyatnikov Denis Aleksandrovich
МЕТОДОЛОГИЯ АНАЛИЗА ПРОБЛЕМ УПРАВЛЕНИЯ
РАЗВИТИЕМ СЕЛЬСКОГО ХОЗЯЙСТВА 40

Dr. Abduaziz Abduvasikov, Dr. Bahodirjon Nosirov
THE EVOLUTION OF AGRICULTURAL MARKETS
OF UZBEKISTAN 48

Доц. д-р Гена Велковска
ЕКОЛОГИЧНАТА ОЦЕНКА И ОЦЕНКАТА НА ВЪЗДЕЙСТВИЕ
ВЪРХУ ОКОЛНАТА СРЕДА В КОНТЕКСТА
НА СТРОИТЕЛСТВОТО ВЪРХУ ЗЕМЕДЕЛСКИ ТЕРИТОРИИ.....56

Доц. д-р Искра Маринова Пантелеева
НАУЧНА И ИНОВАЦИОННА ПОЛИТИКА – НЯКОИ
СЪЩНОСТНИ АСПЕКТИ.....63

Доц. д-р Виолета Блажева
КРИЗИТЕ В АГРАРНИЯ СЕКТОР 70

Гл. ас. д-р Радка Ненова
ПРИЛОЖЕНИЕ НА ИНОВАЦИИ В СЕЛСКОТО СТОПАНСТВО
ОТ ЧЕТВЪРТО ПОКОЛЕНИЕ 76

Гл. ас. д-р Елица Лазарова
ВЪЗМОЖНОСТИ ЗА ПРИЛАГАНЕ ТЕОРИЯТА
НА ОГРАНИЧЕНИЯТА В АГРОБИЗНЕСА 82

Гл. ас. д-р Явор Станев
СЕЛСКОТО И ГОРСКОТО СТОПАНСТВО
В КРАЙДУНАВСКИЯ РЕГИОН 91

Гл. ас. д-р Милен Динков
ИНОВАЦИИ ЗА ПОСТИГАНЕ НА КОНКУРЕНТНО
И ПРИОБЩАВАЩО ЗЕМЕДЕЛИЕ 97

Доктор по икономика Михаил Билев
ПРОБЛЕМИ И ВЪЗМОЖНОСИ ЗА РАЗВИТИЕ НА
ЗЕМЕДЕЛСКИТЕ КООПЕРАЦИИ В БЪЛГАРИЯ 105

Докторант Валери Велковски
ПАРЦЕЛАРНИТЕ ПЛАНОВЕ И ТЯХНАТА РОЛЯ
В АГРОУСТРОЙСТВЕНИТЕ МЕРОПРИЯТИЯ 114

Студент Веселин Иванов
СЪСТОЯНИЕ И ПРОБЛЕМИ ПРИ РАЗВИТИЕТО
НА ФАМИЛНОТО ЗЕМЕДЕЛСКО СТОПАНСТВО 123

Предприемачески инициативи и възможности за диверсификация в агробизнеса

Доц. д-р Теодора Филипова
СРАВНИТЕЛЕН АНАЛИЗ НА НЕОБХОДИМИТЕ ТЪРГОВСКИ
КОМПЕТЕНЦИИ ЗА РАЗВИТИЕ НА ЖЕНСКО
ПРЕДПРИЕМАЧЕСТВО В ИТАЛИЯ И БЪЛГАРИЯ 133

Доц. д-р Христо Сирашки
ТВОРЧЕСТВОТО В ИНОВАЦИОННАТА ДЕЙНОСТ 139

Доц. д-р Галина Тодорова
СЕЛСКОСТОПАНСКАТА АВИАЦИЯ-АКТИВЕН ПОМОЩНИК ЗА РАЗВИТИЕ НА СЕЛСКОТО СТОПАНСТВО В РЕГИОН ПЛЕВЕН 145

Гл. ас. д-р Илияна Кръстева
ТЕНДЕНЦИИ В РАЗВИТИЕТО НА ПАЗАРА НА РАПИЦА 152

Гл. ас. д-р Цветелина Кабакчиева
ДОХОДИТЕ - НЕОБХОДИМОСТ НА СЕЛСКОСТОПАНСКИТЕ ПРЕДПРИЯТИЕ ЗА ПОСТИГАНЕ НА ИКОНОМИЧЕСКА УСТОЙЧИВОСТ 158

Гл. ас. д-р Любка Илиева
ИЗСЛЕДВАНЕ ЗНАЧЕНИЕТО НА ТУРИЗМА ЗА РАЗВИТИЕТО НА СЕЛСКИТЕ РАЙОНИ 163

Гл. ас. д-р Венцислав Перков
СРАВНИТЕЛЕН АНАЛИЗ НА НЕОБХОДИМИТЕ ЛОГИСТИЧНИ КОМПЕТЕНЦИИ ЗА РАЗВИТИЕ НА ЖЕНСКО ПРЕДПРИЕМАЧЕСТВО В ИТАЛИЯ И БЪЛГАРИЯ 170

Ас. д-р Любомира Тодорова
РЕЛАЦИЯ МЕЖДУ ЛОЗОВИТЕ НАСЪЖДЕНИЯ, ВИНОПРОИЗВОДСТВОТО И ВИНЕНИЯ ТУРИЗЪМ 176

Ас. д-р Павлин Павлов
ВЪЗМОЖНОСТИ ЗА ФИНАНСИРАНЕ НА АЛТЕРНАТИВЕН ТУРИЗЪМ В СЕЛСКИТЕ РАЙОНИ 182

Финансово-счетоводни аспекти и социално застрахователна защита в селското стопанство

Проф. д-р Андрей Захариев, д-р по ик. Ивайло Маринов
БЪЛГАРИЯ И РУМЪНИЯ ПО ПЪТЯ НА РАСТЕЖА И КОНВЕРГЕНЦИЯТА – СРАВНИТЕЛЕН АНАЛИЗ И ОЦЕНКА 191

Проф. д-р Атанас Атанасов
ЗЕМЕДЕЛСКИЯТ СЧЕТОВОДЕН ОТЧЕТ КАТО НЕОБХОДИМА БАЗА ОТ ДАННИ ЗА ЦЕЛИТЕ НА СИСТЕМАТА ЗА ЗЕМЕДЕЛСКА СЧЕТОВОДНА ИНФОРМАЦИЯ 200

Доц. д-р Иванка Димитрова, д-р Диана Янкова
СПЕЦИФИЧНИ ОСОБЕНОСТИ ПРИ КАЛКУЛИРАНЕТО И ОЦЕНКАТА НА ЗЕМЕДЕЛСКАТА ПРОДУКЦИЯ 208

Доц. д-р Галя Иванова-Кузманова
ПРОБЛЕМИ ПРИ СЧЕТОВОДНОТО ОТЧИТАНЕ НА КВОТИ ЗА ЕМИСИИ НА ПАРНИКОВИ ГАЗОВЕ.....216

Доц. д-р Диана Крумова
ВЪПРОСИ НА КОМПЮТЪРНОТО СЧЕТОВОДСТВО В СЕЛСКОСТОПАНСКИТЕ ПРЕДПРИЯТИЯ 222

Доц. д-р Венцислав Вечев
ОСОБЕНОСТИ ПРИ ОЦЕНЯВАНЕТО НА ПРЕДОСТАВЕНИТЕ ОБЕЗПЕЧЕНИЯ ОТ ЗЕМЕДЕЛСКИТЕ ПРОИЗВОДИТЕЛИ В БАНКИТЕ.....228

Ас. д-р Пламен Петров
РОЛЯТА НА АГРАРНИЯ СЕКТОР В СИСТЕМАТА НА БЪЛГАРСКАТА ИКОНОМИКА.....235

Докторант Станислав Шишманов
ПЛАТЕЖНО ПОСРЕДНИЧЕСТВО НА ТЪРГОВСКИТЕ БАНКИ ПРИ УРЕЖДАНЕ НА ВЗАИМООТНОШЕНИЯТА МЕЖДУ ЗЕМЕДЕЛСКИТЕ ПРОИЗВОДИТЕЛИ И ДЪРЖАВНИЯ И ОБЩИНСКИТЕ БЮДЖЕТИ.....241

Маркетинг, дистрибуция и търговия със селскостопански продукти

Доц. д-р Пенка Горанова
РЕКЛАМНА КАМПАНИЯ НА ФИРМА “ЖИТАРА” ООД.....251

Доц. д-р Марина Николова
СЪСТОЯНИЕ НА ПАЗАРА НА ЗЕМЕДЕЛСКИ ЗЕМИ
В РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ 261

Доц. д-р Симеонка Петрова
ВЛИЯНИЕ НА СПЕЦИАЛИЗАЦИЯТА НА АГРАРНОТО
ПРОИЗВОДСТВО ВЪРХУ АСОРТИМЕНТНОТО
ПРЕДЛАГАНЕ 273

Доц. д-р Петранка Мидова
ПАЗАРЪТ НА СЛЪНЧОГЛЕДОВО ОЛИО – АНАЛИЗИ
И ПЕРСПЕКТИВИ.....281

Доц. д-р Маргарита Шопова
СТАТИСТИЧЕСКИ АНАЛИЗ НА РЕГИОНАЛНИТЕ РАЗЛИЧИЯ
НА ИЗПОЛЗВАНАТА ЗЕМЕДЕЛСКА ПЛОЩ.....289

Доц. д-р Красимира Славева
СЪСТОЯНИЕ И ТЕНДЕНЦИИ ВЪВ ВЪНШНАТА ТЪРГОВИЯ
НА БЪЛГАРИЯ СЪС СЕЛСКОСТОПАНСКИ СТОКИ 296

Доц. д-р Любомир Любенов
СЕГМЕНТИРАНЕ ПАЗАРИТЕ НА ПЧЕЛЕН МЕД
В ОБЛАСТ РУСЕ.....304

Гл. ас. д-р Галя Георгиева
ВИДОВО МНОГООБРАЗИЕ НА БИОПРОДУКТИТЕ
В ОБЛАСТ ВЕЛИКО ТЪРНОВО 309

Доктор по икономика Георги Димитров
ПРИЛОЖЕНИЕ НА МЕТОДИТЕ ЗА БИЗНЕС ПРОГНОЗИРАНЕ
В АГРАРНИЯ СЕКТОР.....317

Докторант Александър Ангелов
УПРАВЛЕНИЕ НА ЗАПАСИТЕ ОТ ДОСТАВЧИЦИТЕ
ВЪВ ВЕРИГИТЕ НА ДОСТАВКА В СЕЛСКОТО
СТОПАНСТВО 330

Студент Надежда Беновска
ХАРАКТЕРИСТИКА НА ХИБРИДЕН СОРТ ЦАРЕВИЦА
КНЕЖА 509. НОВИТЕ ТЕХНОЛОГИИ ПРОМЕНЯТ
ИКОНОМИКАТА 336

Информационни технологии в селското стопанство

Проф. д.ик.н Сергей Охрименко, доц. д-р Агоп Саркисян,
докторант Сергей Пянковский
ИНФОРМАЦИОННО ОСИГУРЯВАНЕ НА ПРОЦЕСИТЕ
ПО УПРАВЛЕНИЕ НА ИЗВЪНРЕДНИ СИТУАЦИИ 347

Доц. д-р Светослав Илийчовски
АНАЛИЗ НА ДИГИТАЛНИТЕ КОМПЕТЕНЦИИ НА ЖЕНИТЕ
ПРЕДПРИЕМАЧИ В БЪЛГАРИЯ И АНГЛИЯ 354

Антоний Богданов
ИТ АВТОМАТИЗАЦИЯ В ЗЕМЕДЕЛИЕТО.....360

Екологизация и устойчиво развитие на селското стопанство

Prof. DSc. Shaban Nidal, Dr. Erika Andenna Dr. Kadhum Eman,
Dr. Luay Tailah
AGRONOMISTS JOB DON'T REDUCE NATURAL RESOURCES
TO MEET TODAY'S NEEDS WITHOUT COMPROMISING
THE NEEDS OF FUTURE GENERATION.....369

Доц. д-р Минка Анастасова – Чопева
РАВНИЩЕ НА СОЦИАЛНАТА УСТОЙЧИВОСТ
В СЕЛСКОТО СТОПАНСТВО 378

Доц. д-р Тихомир Личев
ДЕМОГРАФСКИЯТ ВЗРИВ“ И ГЛОБАЛНИТЕ КЛИМАТИЧНИ
ПРОМЕНИ.....386

Албена Симеонова, Пепо Петров
БИОЛОГИЧНОТО ЗЕМЕДЕЛИЕ В БЪЛГАРИЯ - СЪЩНОСТ
И ПРОБЛЕМИ. САНКЦИИ, ДОБРИ ПРАКТИКИ
И ИНОВАЦИИ.....392

Гл. ас. д-р Емил Николов
ИНТЕГРИРАНЕ НА КОРПОРАТИВНАТА СОЦИАЛНА
ОТГОВОРНОСТ В ЗЕМЕДЕЛСКИТЕ КООПЕРАЦИИ.....403

Гл. ас. д-р Иван Маринов
УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ НА СЕЛСКОТО СТОПАНСТВО
В БЪЛГАРИЯ ЧРЕЗ ИМПЛЕМЕНТИРАНЕ
НА КОРПОРАТИВНАТА СОЦИАЛНА ОТГОВОРНОСТ 410

Гл. ас. д-р Десислава Алексиева
ИНТЕРЕСИ В УПРВЛЕНИЕТО.....417

Гл. ас. д-р Елена Йорданова
ЕКОЛОГИЧНА ОТГОВОРНОСТ И УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ 423

Докторант Валерия Николаева
ИНТЕЛИГЕНТНО ПО ОТНОШЕНИЕ НА КЛИМАТА
ПРОИЗВОДСТВО НА КАРТОФИ.....428

Магистър Галина Мирчева
БАЛАНС МЕЖДУ ПРИРОДО-ЕФЕКТИВНО И МОДЕРНО-
ТРАДИЦИОННО СТОПАНСТВО
(по примера на смесено животновъдно-растениевъдно стопанство
в с. Петърница, общ. Долни Дъбник, обл. Плевен) 437

Студент Анета Врайкова
БИОРАЗНООБРАЗИЕТО И ПРЕХОДА КЪМ ПО-ЕКОЛОГИЧНА
ИКОНОМИКА 444

Студенти Радой Йосифов и Анета Врайкова
АНАЛИЗ НА ПРЕДЛАГАНИТЕ БИОПРОДУКТИ
В ХРАНИТЕЛНА ВЕРИГА БИЛЛА БЪЛГАРИЯ 450

Правни, исторически и социално-културни бариери на общата селскостопанска политика в Европейския съюз

PhD. Associate Professor Panagoreț Ioana, PhD. Associate Professor Panagoreț Dragoș, PhD. Lecturer Panagoreț Andreea
FOOD SAFETY POLICIES AND STRATEGIES IN ROMANIA 461

К.э.н., старший преподаватель Елена Сергеевна Шараг
ВЛИЯНИЕ ГЛОБАЛИЗАЦИИ НА РАЗВИТИЯ
АГРОСЕКТОРА УКРАИНЫ 472

Доц. д-р Маруся Линкова
ИНСТИТУЦИОНАЛНИ ИМПЕРАТИВИ И ФЛУКТУАЦИИ
В РАЗВИТИЕТО НА АГРОБИЗНЕСА 478

Доц. д-р Ирена Емилова
ЗА СОЦИАЛНАТА РОЛЯ НА ЗЕМЕДЕЛСКИТЕ КООПЕРАЦИИ..486

Доц. д-р Николай Марков, доц. д-р Светослава Стойчева
НЕРАГЛАМЕНТИРАНИЯ ТРУД – СОЦИАЛЕН ДЪМПИНГ
В ЖИВОТНОВЪДСТВОТО.....491

Гл. ас. д-р Надежда Цветкова
ПРЕЗДИЗВИКАТЕЛСТВА ПРЕД ДЕЙНОСТТА
НА ЗЕМЕДЕЛСКИЯ ПРОИЗВОДИТЕЛ-ПЧЕЛАР 502

Мирослав Маринов
ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВАТА ПРЕД ЗЕМЕДЕЛСКИТЕ
КООПЕРАЦИИ В УСЛОВИЯТА НА ЗАСИЛЕНА
КОНКУРЕНЦИЯ.....507

Доктор Георги Ангелов
ОЦЕНКА НА ИЗПЪЛНЕНИЕТО И ВЪЗДЕЙСТВИЕТО
НА ПОДХОДА ЛИДЕР ВЪРХУ МЕСТНОТО РАЗВИТИЕ
ЗА ПЪРВИЯ ПРОГРАМЕН ПЕРИОД НА ПРСР (2007-2013).....513

Докторант Боряна Георгиева
ОСНОВНИ АСПЕКТИ И ПРОБЛЕМИ ПРИ ДЕФИНИРАНЕ
НА СЕЛСКИТЕ РАЙОНИ В БЪЛГАРИЯ.....522

Докторант Росен Коцев
НЯКОИ ХАРАКТЕРИСТИКИ И ПРОБЛЕМИ НА СЕЛСКИТЕ
РАЙОНИ В КОНТЕКСТА НА АГРАРНИЯ СЕКТОР
В РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ 529

Докторант Елена Ташкова
ДЕЙНОСТИ В РЕГИОНА НА ОБЛАСТ БЛАГОЕВГРАД/
ОБЛАСТНА ДИРЕКЦИЯ НА ДФ „ЗЕМЕДЕЛИЕ“ –
БЛАГОЕВГРАД 540

Докторант Цветан Марков
АНАЛИЗ НА СЪСТОЯНИЕТО НА ОБЕКТИТЕ НА
ИНДУСТРИАЛНА СОБСТВЕНОСТ В БЪЛГАРИЯ 548

МЕЖДУНАРОДНА НАУЧНО-ПРАКТИЧЕСКА
КОНФЕРЕНЦИЯ

**СЪСТОЯНИЕ И ПРОБЛЕМИ ПРИ УПРАВЛЕНИЕТО
И РАЗВИТИЕТО НА СЕЛСКОТО СТОПАНСТВО**

Свищов, 4 октомври 2019 г.

Сборник с доклади

Конференцията е посветена на 35 години от създаването на катедра „Аграрна икономика“ и е част от научните форуми, отбелязващи 83 годишнината на Стопанска академия „Д. А. Ценов” – Свищов

ISBN 978-954-23-1762-3

Издателство и печат: Академично издателство „Ценов”
Свищов, ул. Градево № 24

ХАРАКТЕРИСТИКА НА ХИБРИДЕН СОРТ ЦАРЕВИЦА - КНЕЖА 509 НОВИТЕ ТЕХНОЛОГИИ ПРОМЕНЯТ ИКОНОМИКАТА

Надежда Беновска
Стопанска академия "Д. А. Ценов", IV курс
спец. Аграрна икономика фак. №158176

Резюме: *Няма друга култура на планетата, чийто произход и история най-много да са занимавали учените и която да е обект на дълги и задълбочени обсъждания, като царевицата. Богато генетично разнообразие на форми и разновидности, легенди, митове, боготворене, свързани с историята на народите, предоставят все повече нови и разнообразни данни.*

Ключови думи*: царевица, институт по царевицата, хибриден сорт*

1. Въведение

Богато генетично разнообразие на форми и разновидности, легенди, митове, боготворене, свързани с историята на народите, предоставят все повече нови и разнообразни данни. Една от легендите за царевицата гласи следното:

„Преди много години, когато индианците за първи път се появили на земята, живял един човек, далече от другите индианци. Той не познавал огъня и се хранел предимно с корени, кори от дървета и ядки, но този индианец се почувствал самотен, уморил се да рови за корени, загубил апетит и няколко дена спял под слънцето. Когато се събудил, той видял нещо, което стояло близо до него и от което в началото много се изплашил. Но, когато това нещо го заговорило, сърцето му се стоплило, защото това била една красива жена, с дълга руса коса, която въобще не приличала на индианка.

Индианецът я помолил да дойде наблизо, но тя не пожелала. Колкото по-близо отивал той, толкова се отдалечавала тя. Човекът й запял за своята самота и я молел да не го оставя сам. Тогава жената му казала, че може да я има завинаги, само ако направи точно това, което тя му каже. Индианецът й обещал.

Жената го завела до една много суха трева, казала му да вземе съчки и да ги трие една в друга. Много скоро от тях излязла искра,

тревата я подхванала и бързо като стрела пламъкът изгорил всичко. Тогава тя казала :“Когато слънцето залезе, хвани ме за косата и ме влачи по изгорялата земя“. Индианецът се възпротивил, но тя му обяснила, че когато на листата на тази трева се покаже нейната коса, тогава семената ще бъдат готови за използване. Индианецът направил това, което жената му казала, и от този ден, когато индианците видят коприната по стъблото на царевицата, знаят че красивата жена не ги е забравила“ (Томов, 1997).

По мнение на редица руски учени, произхода на царевицата е от Централна Америка (Томов, 1997). Друго мнение е, че тя произхожда от Новия Свят, и по-специално от Нова Гранада (De condole, 1972). Първоначално е наричана „житото на индианците“.

В България царевицата става популярна в първата половина на XIXв., което свидетелства и широкото й използване в народната медицина. Първоначално е разпространена в неподходящи райони-предпланински и по-високи места, като Вакарел и др.

От гледна точка на биологията на културата и изискванията, нашата страна се намира в най-благоприятната умерена зона-на север от 40 градуса паралел, за нормално развитие и получаване на добри резултати от отглеждането й (Томов, 1997).

Царевицата е култура с голямо значение за развитието на животновъдството, за изхранване на населението и за промишлеността. Има най-висока кръмна и енергийна стойност от зърнените фуражни култури. В 1kg царевично зърно се съдържат 1,34 кръмни единици и 3 450 kcal обменна енергия, в 1kg ечемик - 1,17 кръмни единици и 2 700 kcal, в 1kg овес - 1 кръмна единица и 2 500 kcal и т.н.

Царевицата е топлолюбива култура и преди всичко се нуждае от повече топлина за поникване. В нашата страна топлината е недостатъчна през първите фази от нейното развитие, но въпреки това са налице много добри условия за отглеждането на ранни, среднорани и среднокъси хибриди, с предимство на средно ранните (Николова, 2012, стр. 214).

Царевицата е култура с високи възможности по отношение на продуктивността. В опитни условия от нея са получени 2 500-3 000 kg сухо вещество/dka.

У нас най-добри предшественици за отглеждането й са бобовите култури, като грах, фасул, люцерна и др. Царевицата може да се отглежда като монокултура без да намалява добива в продължение на 3-5 до 7 и повече години при повишена степен на химизация (Николова, 2012, стр. 218).

2. Институт по царевицата-Кнежа

Института по царевицата-Кнежа води началото си от 1924г. Основни направления в Научноизследователската дейност са:

Създаване на нови хибриди царевица с висок потенциал за добив и качество, от всички групи на зрялост и направление на използване;

Провеждане на комплексни изследвания в областта на генетиката, биотехнологиите, селекцията и семепроизводство, физиологията и биохимията.

Разработване на нови агротехнически параметри, елементи и технологии за производство на царевица за зърно, силаж и семена в условията на екологично и устойчиво земеделие;

Разработване на високоефективни и екологосъобразни системи за растителна защита. Използване на агротехнически и биологични средства за опазване на околната среда.

Института по царевица-Кнежа поддържа като растителен генофонд работна колекция от 2246 бр. Образци, наши и чужди самоопрашени линии, сортове и синтетични популации, от които 1700 - самоопрашени линии, 182 - местни материали и 364 синтетични популации.

„Получаваните хибриди от селекциите са стрес толерантни, имат регионален характер и екологична насоченост, т.е. създават се в типични условия в които след това ще се отглеждат“ (Петровска, 2019).

Агенцията осъществяваща контрол при производството, заготовката, разпространяването, търговията и съхраняването на почвения и посадъчен материал; сертифицирането му при спазване на приети методи, схемите и технологичните характеристики за качество; ръководи процедурата при изпитването, признаването и районирането на сортовете в Института е ИАСАС (Изпълнителна Агенция по Сортоизпитване, Апробация и Семеконтрол).

Таблица 1. Хибриди в официалното изпитване на ИАСАС през 2018 г. на Института по царевицата-Кнежа

Година на изпитване	200-400 по ФАО	400-500 по ФАО	500-600 по ФАО	600+ по ФАО
за първа година	Кнежа321	Кнежа470 Кнежа471 Кнежа472 Кнежа473	Кнежа568 Кнежа569 Кнежа570А Кнежа571 Кнежа572 Кнежа573	
за втора година		Кнежа466 Кнежа467	Кнежа565	Кнежа648 Кнежа649
за трета година	Кнежа320		Кнежа564	

Таблица 2. Нови хибриди царевица в Института са

300-400 по ФАО	400-500 по ФАО	500-600 по ФАО	600+ по ФАО	
Кнежа307 Кнежа310 Кнежа317[3]	Кнежа461[1] Кнежа442	Кнежа560[2] Кнежа561 Кнежа546	Кнежа619 Кнежа627 Кнежа629	Кнежа3su-захарна

СЪЮЗ на ИЗОБРЕТАТЕЛИТЕ в БЪЛГАРИЯ

ДИПЛОМ

издава се на

доц. д-р ДИМИТРИНА ИЛЧОВСКА, доц д-р МИЛАДИН ГЕНОВ,
доц. д-р НАТАЛИЯ ПЕТРОВСКА, доц. д-р ВАЛЕНТИНА ВЪЛКОВА,
ас. БИСЕРКА ХИНКИНА, ас. ДИМИТЪР ВЕЛЧЕВ

за присъждане на Златен плакет за победител в категория

НОВИ СОРТОВЕ

с разработката

ЦАРЕВИЧЕН ХИБРИД "КНЕЖА 317"

ДВАНАДЕСЕТО НАЦИОНАЛНО ИЗЛОЖЕНИЕ

ИТИ'2019

20-24.02.2019г., Фудтех, Международен панаир Пловдив

Д-р инж.Марио Христов
Председател на СИБ

проф. дсн Славка Лукинудис
Председател на журито

[1] Грамота за новите хибриди царевица: доц. д-р Наталия Петровска, доц. д-р Иванка Генова, в конкурса за иновации на „Агра 2019“, в раздел „Сортови семена и посадъчен материал“.

[2] В конкурса за иновации на „Агра 2019“, в раздел „Сортови семена и посадъчен материал“, спечели Грамота за новите хибриди царевица: доц. д-р Валентина Вълкова, проф. д-р Кирил Христов, доц. д-р Димитрина Илчовска, доц. д-р Иванка Иванова. Печели Златен медал и Диплом за хибрид на X Национално изложение „Изобретения, Трансфер, Иновации - ИТИ 2017“.

[3] Златен плакет за победител в категория “Нови сортове“от XII Национално изложение ИТИ’2019: доц. д-р. Димитрина Илчовска, доц. д-р. Миладин Генов, доц. д-р. Наталия Петровска, доц. д-р. Валентина Вълкова, ас. Бисерка Хинкина и ас. Димитър Велчев, организирано от Съюзът на изобретателите в България. Изложението се проведе от 20 до 24 февруари 2019 в рамките на Международния Панаир в Пловдив.

СЪЮЗ на ИЗОБРЕТАТЕЛИТЕ в БЪЛГАРИЯ

ДИПЛОМ

издава се на

ВАЛЕНТИНА ВЪЛКОВА

за присъждане на Златен медал за добро представяне

за разработката

ЦАРЕВИЧЕН ХИБРИД КНЕЖА 560

ДЕСЕТО НАЦИОНАЛНО ИЗЛОЖЕНИЕ

ИЗОБРЕТЕНИЯ * ТРАНСФЕР * ИНОВАЦИИ

ИТИ'2017

София, 01-03.11.2017 г.

Д-р инж.Мария Христов
Председател на СИБ

чл.-кор. проф. Костадин Ганев
Председател на журито

Специални хибриди: Кнежа 2Su, Кнежа Захарна 1, Кнежа Пуклива 1Б, Кнежа 708Wx-нов Восъчна царевица, Кнежа 55o2

Списък на хибридите в Официална сортова листа

Кнежа 307; Кнежа 310; Кнежа 435; Кнежа 442; Кнежа 509; Кнежа 511; Кнежа 517; Кнежа 546; Кнежа 549; Кнежа М611; Кнежа 613; Кнежа 614; Кнежа 619; Кнежа 620; Кнежа М625; Кнежа 629; Кнежа 683А

2.1. Хибрид КНЕЖА 509

По данни на Международната Атомна Агенция Института по царевицата-Кнежа има приоритет в света, в създаването на първите селекционирани с мутационна селекция мутантни хибриди царевица създадени през 1980 г. С Рекурентна Реципрочна Мутационна Селекция (РРМС) Киев е след нас.

Хибрид Кнежа 509 (стандарт в ДСК, сертифициран от Института 2000 г. чрез трансформация на искане за авторски свидетелство в искане за издаване н а сертификат, списък А).

„Кнежа 509 е среднокъсен хибрид царевица.

В областта на селекцията на среднокъсни хибриди царевица българската селекционна наука бележи значителни успехи. През последните години бяха създадени и внедрени в производството нови среднокъсни хибриди царевица, с високи продуктивни възможности и добри стопански качества (Кнежа Zp-504, Кнежа 510, Кнежа 530, Кнежа М 530, Кнежа ВП-556, Кнежа 557, РК-588).

На 48-мия пленум на Държавна сортова комисия (1993г.) беше признат и районiран за отглеждане в цялата страна среднокъсният хибрид Кнежа 509.

Кнежа 509 е прост междулинеен хибрид за зърно, създаден през 1986г. от авторски колектив в ИЦ-Кнежа чрез съчетаване на резултати от класическа и мутационна селекция. Спада към вид Конски зъб. По вегетационен период той се отнася към група 500-600 по ФАО. Пародът от поникване до изсвиляване на растенията е 65-68 дни, а до пълна зрялост-25 дни. Растенията на хибрида са здрави и устойчиви на полягане, средно високи (240-260sm), обикновено формират и изхранват по един кочан, заложен на 7-8-о коляно на височина 90-95 sm от почвената повърхност. Кочаните имат слабо конусувидна форма и са дълги 22-24 sm с 14-16 реда. Зърното е жълто, зъбовидно и заема 80-82% от теглото на кочана. Вретеното на кочана е розово. Масата на 1000 зърна е 310-320gr. При естествени условия хибридът е устойчив на икономически важните болести по царевицата. При условия на изкуствено заразяване в инфекциозното поле на Института по царевицата, показва устойчивост към хелминтоспориум, фузариум по кочана, мозайка, обикновена и цветна главня.

Резултатите от екологическото изпитване на Кнежа 509 при условия без напояване средно за 4 години потвърждават неговата значителна сухоустойчивост, което го прави подходящ за производствено отглеждане и в райони, характеризиращи се с ежегодно периодично засушаване. През годините на изпитване много по-високи абсолютни и относителни добиви от хибрид Кнежа 509 са получени в Кубрат, Светлен, Ситово и Селановци.

Оптималната гъстота за отглеждане на хибрида при условия без напояване е 4 500 раст./da, а при напояване- 6 500 раст./da. (Академия, 1996).

Проекта за този хибрид е разработен на основата на Американският хибрид Н 622 н афирмата Нортрап Кинг, който е модифициран прост с формула (В-37 х Н-84)х Мо-17. С Мутационна селекция трябваше да създадем на база В-37 като изходна линия мутантна линия, която да дава семена равностойно на (В-37 х Н-84), но и да има ЦМС с аналог за ЦМС семепроизводство. Едва в 19/85 до 1987г. в селекцията

на проф. Пенка Христова фиксирахме линия ХМ-87-136, която ускорено трансформирах в ЦМС. През 1986г. беше голяма суша, което ни помогна в отбора на толерантност към влага. Това е за линията майка на Кнежа 509. Инбредната линия Мо-17 Rf3Rf4 е създадена чрез допълнителна селекция на основата на внесени от фирма Халденс базистни семена на Мо-17 Rf3Rf4, които обаче бяха доста разнообразни по апробационните белези. Апробацията пропускаше само това, което с Цвятко Пановски успявахме да почистим в елита преди цъфтежа. Разбира се тънкостите извършвах в моята селекция и захранвах системата със нови свежи и получени с индивидуален отбор и тестове за Възстановителна способност Семена. Към 1992г. вече имахме идентична на оригинала Мо-17 Rf3Rf4, тази линия се въведе при Н 708 и всички други хибриди, където е баща и е оригинална надграждаща върху генплазма на Холденс Селекция на ИЦ-Кнежа.

Краен резултат е: хибрид Н-622 Модифициран прост с формула (В-37 х Н-84) х Мо-17. Чрез РРМС получаваме Кнежа 509 СВ с формула ХМ-87-136 С х Мо-17 Rf4 на ЦМС С със възстановяване на фертилноста.

НОВИТЕ ТЕХНОЛОГИИ ПРОМЕНЯТ ИКОНОМИКАТА! Тук говорих за хибрид продукт на Иновационна технология на царевицата.“ (ст.н.с д-р Христов, К., Плевен, 2019.05.15) .

Като един от утвърдените и най-търсени хибриди на ИЦ-Кнежа, Кнежа 509 бележи ръст в реализацията си на пазара за последните 3г (2017-2019), Табл. 3.

Таблица 3. Приходи от Кнежа 509 в лв. В ИЦ - Кнежа за периода 2017-2019 г.

Година	**Кнежа 509**	**Майка**	**Баща**	**Роялти**	**Всичко приходи**
2017	9 256	12 880	3 366	8 190	33 692
2018	18 144	10 580	3 519	29 330	61 573
2019 (до 07.05)	11 412	2 691	897	6 025	21 025
Общо:	**38 812**	**26151**	**7 782**	**43545**	**116 290**

В колекцията на Института се съхраняват и поддържат 2443 образци (В, 2019).

„Предлагаме от всички групи на зрялост и можем да задоволим всяко търсене на земеделския производител. Цената при нас е на 1/3 от цената на западните фирми.“ (Петровска, 2019).

Хибридите на Института по царевицата са изпитвани и търсени в чужбина. На четири локации в Сърбия и Румъния се изпитват царе-

вични хибриди на Института. През 2018г. е направено производство на Кнежа 509 и Кнежа 683А в Казахстан.

Над 60 хибрида са изпитвани в Академията Хейлундзян в Китай. През ноември 2018 г. Директора на Института доц. д-р. Н. Петровска и зам. д-р. доц. д-р В. Вълкова и ас. Д. Велчев бяха на работно посещение в Академията на селскостопанските науки и Центъра за научнотехническо сътрудничество в гр. Харбин, Китай. Целта на посещението беше задълбочаване на двустранното сътрудничество,, както и обмен на научни постижения в областта на селекцията на царевицата.

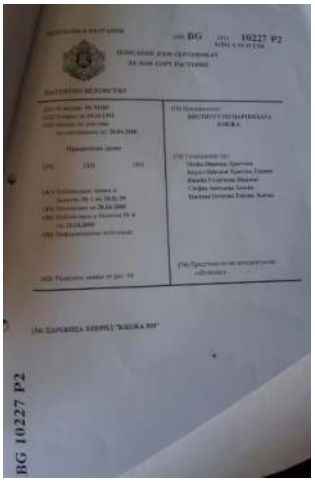

През 2017 г. в Института по царевицата - Кнежа бяха изпитани 41 китайски царевични хибрида. През 2018г. в поле на института по Зърнени култури и соя в гр. Джямусъ са заложени 60 български хибриди. По време на посещението беше договорено двустранно сътрудничество за 2019г. и бяха предоставени за изпитване в двете страни по 32 новосъздадени хибриди царевица.

Успоредно с това продължихме развитието на основните направления в селекцията на царевицата - създаване на високолизинови, високопротеинови, амилозни, каротинови, захарни и пукливи царевици, на хибриди с различен срок на узряване на зърно, силаж и втора култура. Задълбочават се изследванията по експеримрнтален мутагенезис, отдалечена и подвидова хибридизация. С цел обогатяване генетичната основа на селекцията в селекционната програма се въвежда екзотична плазма. Развиват се изследванията на цитоплазматичната и генетична мъжка стерилност при царевицата с оглед премахване на ръчния труд за обезметляване на майчините компоненти на хибридите.

Изследвано е и влиянието на времето на редуване, обработка на почвата и минералното торене върху продуктивността и качеството на растителната продукция от културите: царевица за зърно, пролетен грах за зърно и пшеница, включени в триполно сеитбообръщение и люцерна. Целта на това проучване е установяване ефективността на торенето с основните хранителни елементи N, P, K в комбинация с микроелементите Mg, S, B, Mo, Zn, Mn, Fe, Cu, Co и възможностите им за увеличаване продуктивността на царевицата за зърно. Изведено е биологично и стопанско изпитване на хибриди царевица от различни групи на зрялост-опит на фирма „Синджента“. Изпитани са 24 стойности на различни показатели по методиката на фирмата.“ (Петровска, 2019).

Заключение

Тази година Института по царевицата празнува 95-годишен юбилей. Деветдесет и пет години са малко като време, съизмеримо с вечността, много за житейската зрялост и мъдрост и достатъчно време за създаване на знания и научни продукти в служба на аграрната наука и земеделската практика. Затова е толкова важно днес, когато честваме юбилейната 95-годишнина, да се върнем към първостроителството на моста между поколенията, към всички онези с личностен професионализъм, обвързали съдбата си с живота на Института.

Да се направи от Кнежа голям просветен център за земеделеца в цяла Дунавска България е бил мотивът в заповед № 4054 от 25.10.1924 год. на Министъра на земеделието, с която е създадено в село Кнежа опитно поле. “Село Кнежа ще има земеделско училище, опитно поле и семепроизводно стопанство” е записано по-нататък в заповедта “Опитно поле ще облагороди семената на сеющите култури и ще създаде нови такива”.

ЛИТЕРАТУРА

Академия, С. (1996). *Растениевъдни науки, XXXIII, №5.* София.
Николов, В. (2019). *Селскостопанска академия.*
Томов, Н.,. (1997). *Царевицата. Академично издателство "Професор Дринов".* София.
Николова, М. (2012). *Основи на растениевъдството.* Свищов.
Петровска, Н. (2019). *Сп.“Агротехника“ бр.2.*
Христов, К. (2019). *ст. н. с. д-р* . Плевен.
De condole, 1. A. (1972).

ИНФОРМАЦИОННИ ТЕХНОЛОГИИ В СЕЛСКОТО СТОПАНСТВО

ИНФОРМАЦИОННЫЕ ТЕХНОЛОГИИ В СЕЛЬСКОМ ХОЗЯЙСТВЕ

INFORMATION TECHNOLOGY IN AGRICULTURE